

گفت‌واریان اعتدال در سیاست خارجی

مبانی گفت‌واری
دکتر حسن روحانی
در حوزه سیاست خارجی

ریاست جمهوری

معاونت ارتباطات و اطلاع‌رسانی

مرکز پژوهش، سنجش و اسناد

۱۳۹۶

سرشناسه: روحانی، حسن، ۱۳۲۷ - ، رئیس جمهور.

عنوان و نام پدیدآور: گفتمان اعتدال در سیاست خارجی؛ مباحثی گفتمانی دکتر حسن روحانی در حوزه سیاست خارجی / به کوشش سیدبابک قیاسیان؛ زیر نظر پرویز اسماعیلی و عبدالله گیویان؛ ویراستار داود سوزی؛ [ایران] ریاست جمهوری، معاونت ارتباطات و اطلاع رسانی، مرکز پژوهش، سنجش و اسناد.

مشخصات نشر: تهران: ریاست جمهوری، مرکز پژوهش و اسناد، نشر جمهور ایران، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری: ۱۲۸ ص: ۱۴/۵۰، ۲۱/۵ س. ۳.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۶۰۶-۷۲-۹

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

موضوع: روحانی، حسن، رئیس جمهور، ۱۳۲۷ - - دیدگاه درباره روابط خارجی

موضوع: روحانی، حسن، رئیس جمهور، ۱۳۲۷ - - دیدگاه درباره روابط بین‌المللی

موضوع: روحانی، حسن، ۱۳۲۷ - ، رئیس جمهور - - پیام‌ها و سخنرانی‌ها

شناسه افزوده: قیاسیان، سیدبابک، ۱۳۵۸ - ، گردآورنده

شناسه افزوده: اسماعیلی، پرویز، ۱۳۴۸ -

شناسه افزوده: گیویان، عبدالله، ۱۳۳۹ -

شناسه افزوده: سوزی، داود، ۱۳۴۹ - ، ویراستار

شناسه افزوده: ایران. ریاست جمهوری. مرکز پژوهش و اسناد

شناسه افزوده: ایران. ریاست جمهوری. مرکز پژوهش و اسناد. نشر جمهور ایران

رده ی کنگره: ۱۳۹۶ ک ۷۹ / ۱۷۲۷ DSR

رده ی کبکی: ۹۵۵/۰۸۴

شناسه کتاب: ملی، ۴۸۰۹۹۸۹

نشر جمهور ایران

مرکز پژوهش، سنجش و اسناد ریاست جمهوری

عنوان اثر: گفتمان اعتدال در سیاست خارجی

(مباحثی گفتمانی دکتر حسن روحانی در حوزه سیاست خارجی)

زیر نظر: پرویز اسماعیلی، عبدالله گیویان

به کوشش: سیدبابک قیاسیان

ویراستار: داود سوزی

طراح گرافیک و صفحه‌آرا: محبتی زند

حروفنگار: مرگان زرین صدف

امور اجرایی و فنی: علی خیشوند، سمیرا سروی قصری

ناشر: نشر جمهور ایران (مرکز پژوهش، سنجش و اسناد ریاست جمهوری)

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

چاپ اول: ۱۳۹۶

قیمت: ۱۲۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۶۰۶-۷۲-۹

نشانی: تهران | خیابان لبافی‌نژاد | بین ابرویمحان و دانشگاه | پلاک ۱۶۴ | تلفن: ۶۶۴۰۲۸۳۶

فهرست

مقدمه | ۷

بخش اول: گفتار اعتدال در سیاست خارجی دولت یازدهم | ۱۱

الف. فصل اول: اعتدال در سیاست خارجی ایران | ۱۳

الف. فصل دوم: اعتدال سلاح مقابله با اسلام‌هراسی و ایران‌هراسی | ۲۳

الف. دولت یازدهم و مقابله با اسلام‌هراسی | ۲۴

ب. دولت یازدهم و مقابله با ایران‌هراسی | ۲۵

الف. فصل سوم: گفتار اعتدال و مقابله با تروریسم و افراطی‌گری | ۴۷

الف. اعتدال، سلاح مقابله با تروریسم | ۴۸

ب. اعتدال سلاح مقابله با خشونت و افراطی‌گری | ۶۸

بخش دوم: رویکرد اعتدالی در سیاست خارجی دولت یازدهم | ۷۶

الف. فصل اول: رویکرد اعتدالی در روابط با همسایگان | ۸۱

الف. فصل دوم: رویکرد اعتدالی در قبال بحران‌های منطقه‌ای | ۸۹

الف. رویکرد اعتدالی و بحران سوریه | ۹۵

ب. رویکرد اعتدالی و بحران عراق | ۱۰۵

ج. رویکرد اعتدالی و بحران یمن | ۱۰۸

د. رویکرد اعتدالی و بحران فلسطین | ۱۱۴

الف. فصل سوم: رویکرد اعتدالی در مقابل غرب و آمریکا | ۱۱۹

مقدمه

اعتدال یکی از مشخصه‌های بارز فرهنگ ایرانی - اسلامی است. البته نباید اعتدال را به معنای عدل از اصول و محافظه‌کاری در برابر تغییر و تحول قلمداد نمود. بلکه بایستی این را به را رویکردی خردورزانه، فعالانه و صبورانه برای جامعه به منظور دور شدن از ورطه افراط و تفریط عنوان کرد.

اندیشه اعتدال از خرد نهاده و در جریان برگزاری انتخابات ریاست جمهوری وارد ادبیات سیاسی ایران شد. ضمن اینکه پیش از آن ادبیات فارسی و فرهنگ عمومی ایرانی به شیوه‌های گوناگون آموزه‌های اعتدال را بازتاب می‌داد. تا آنجا که تجربیات ایرانی در حوزه‌های اعتدال را می‌توان براساس متون تاریخی، سیاسی و فرهنگی مورد بازخوانی قرار داده و به طور خاص ریشه‌های اعتدال را در اخلاقیات، فرهنگ و سیاست معاصر از طریق واکاوی آثار و عملکرد بزرگان اندیشه و مصلحان اجتماعی ایران معاصر جستجو نمود. در واقع گفتمان اعتدال در برابر خطرات ناشی از تندروی که در مرحله سیاست داخلی و بین‌المللی شکل گرفته و تحت تأثیر مخاطرات دوران مذکور مسئله زمان را در یک گفتمان خاص تعریف کرد.

با این اوصاف می‌توان گفت که واژه محوری ایده‌های انتخاباتی دکتر حسن روحانی رئیس‌جمهور منتخب انتخابات سال ۹۲ گفتمان اعتدال بود. البته وی با واژه اعتدال بیگانه نبوده و سابقه حضور او در سیاست ایران نمایانگر بهره‌گیری

از مشی سیاسی ای بود که خود وی آن را به اعتدال تعبیر می کرد. چراکه رویکرد حسن روحانی به مقوله اعتدال فقط حاصل یک کنش سیاسی مقطعی برای کسب قدرت سیاسی نبود بلکه وی همواره اعتدال را مد نظر داشته است. به طوری که رئیس جمهور دولت یازدهم راه اعتدال را همان راه اسلام واقعی معرفی نموده و گفت: «این دولت و این مردم و این ملت با اعلام اعتدال و تدبیر به دنیا اعلام کردند که راه ما راه میانه روی است.»^۱ دکتر حسن روحانی همچنین ضمن برشمردن اینکه در گفتمان اعتدال افراط و تفریط وجود نخواهد داشت سیاست خارجی دولت ایران را «حراست از امنیت ملی، تأمین منافع ملی و توسعه همه جانبه و هدفمند کشور»^۲ اعلام نموده و فرصت سازی، تهدیدزدایی و جلوگیری از خرابی کنش در حوزه های منافع حیاتی و در یک کلام ایجاد اعتماد متقابل و تعامل مؤثر و سازنده با دیگر کشورها را جزو برنامه های کلان دولت یازدهم در سیاست خارجی برشمرد.

در روابط با همسایگان کشورهای منطقه سیاست خارجی ایران در دوران ریاست جمهوری دکتر حسن روحانی تلاش در جهت استقرار صلح و ثبات در منطقه خاورمیانه و روابط با همسایگان تعریف شده بود. چراکه به اعتقاد وی «هرگونه مداخله در نظام سیاسی دیگر کشورها را با بهره گیری از ابزارهایی زورمندانه نقطه مقابل مردم سالاری و حق تعیین سرنوشت ملت ها برای آینده کشور خود»^۳ دانسته و آن را تقبیح می کرد.

چراکه از نظرگاه رئیس دولت تدبیر و امید سیاست خارجی ایران امروز «نشئت گرفته از اراده ملی و بر دو پایه یکی ظلم ستیزی، تجاربت ستیزی، استقامت و ایستادگی و استقلال و دیگری تعامل مؤثر و سازنده با جهان استوار»^۴ بود. در این دسته بندی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران جهانی، منطقه ای

۱. سخنرانی در افتتاحیه بیست و هفتمین کنفرانس بین المللی وحدت اسلامی، جمعه، مورخ ۲۷ دیماه ۱۳۹۲.

۲. سخنرانی در مراسم معرفی وزرای پیشنهادی به مجلس شورای اسلامی، دوشنبه، مورخ ۲۱ مردادماه ۱۳۹۲.

۳. سخنرانی در مراسم تحلیف، یکشنبه، مورخ ۱۳ مردادماه ۱۳۹۲.

۴. سخنرانی در جلسه هیئت دولت، یکشنبه، مورخ ۱۱۲ آبان ماه ۱۳۹۲.

و دوجانبه بوده و در روابط خارجی نسبت به کشورهای منطقه و مخصوصاً همسایگان اهمیت خاصی قائل بود. ضمن اینکه این اهمیت بیشتر حول و حوش مسئله ثبات و آرامش در منطقه دور خواهد زد.

در خصوص مبارزه با تروریسم نیز منتخب انتخابات ریاست جمهوری سال ۹۲ بر این اعتقاد است که «باید همگی علیه تروریسم و همه‌آنهايي که برای سوریه، عراق، افغانستان و دیگر کشورهای منطقه مشکل آفریده‌اند متحد شد»^۱ و ثبات و آرامش و امنیت این کشورها و منطقه را برقرار نمود.

در سطح نظام بین‌الملل نیز دولت یازدهم با تأسی از گفتمان اعتدال تلاش نموده با ایجاد اعتماد متقابل بین ایران با دیگر کشورهای منطقه و جهان امنیت ملی و پیرامونی خود را گسترش دهد. امنیتی که ناشی از ایجاد اعتماد متقابل از طریق شفاف‌سازی روابط دوجانبه و چندجانبه بود. در این زمینه رئیس‌جمهور ایران تأکید می‌کند که «ایران هیچ‌گاه با دنیا جنگ نداشته و تمام سعی و همت خود را برای مهار جنگ‌طلبان و جنگ‌افروزان به کار خواهد برد»^۲.

در رابطه با پرونده هسته‌ای و مذاکره با طرف مقابل دکتر روحانی تنها راه تعامل با دولت ایران را «انجام گفتگو از جایگاه برابر، اعتمادسازی متقابل و احترام دوجانبه و کاستن از خصومت‌ها عنوان نموده و این تعامل سازنده را براساس احترام متقابل و منافع مشترک مبنای روابط با سایر کشورها»^۳ اعلام کرد.

در واقع از آنجا که با روی کار آمدن حسن روحانی و بهره‌گیری دولت یازدهم از گفتمان اعتدال در صحنه داخلی و بین‌المللی که منجر به چرخشی در جهت‌گیری‌ها و راهبردهای سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران شد لزوم مطالعه گفتمان دولت یازدهم در سطح نظام بین‌الملل اهمیت خاصی پیدا نموده است. در راستای تحقق این امر مجموعه پیش‌روی تحت عنوان «گفتمان اعتدال در سیاست خارجی دولت یازدهم» با بهره‌گیری از آراء و

۱. سخنرانی در مراسم می و پنجمین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی ایران، سه شنبه، مورخ ۲۲ بهمن ماه ۱۳۹۲.

۲. سخنرانی در مراسم تحلیف، یکشنبه، مورخ ۱۳ مردادماه ۱۳۹۲.

۳. سخنرانی در مراسم تحلیف، یکشنبه، مورخ ۱۳ مردادماه ۱۳۹۲.

اندیشه‌های آقای دکتر حسن روحانی، رئیس‌جمهور دولت یازدهم، که در مجموعه سخنرانی‌ها و مصاحبه‌های ایشان در دوران ریاست جمهوری تجلی یافته، تهیه و تدوین شده است. انتظار می‌رود حاصل کار مورد توجه و استفاده محققین و اندیشمندان و دانشگاهیان برای مطالعه و بررسی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در دوره مذکور قرار گیرد.

مرکز پژوهش، سنجش و اسناد

www.ketab.ir